

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Et primo, vtrum vnio sit effectus amoris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

duz proculdubio am-
plectendus est, sine
ramen tertii praeiudi-
tio, idest quod ex par-
te subiecti similitudo
est propria causa a-
moris, quicquid sit ex
parte obiecti, & hoc
littere sufficere non
dubito saluataq. sensus
iste vniuersalitem
& abstractionem tra-
ctatus aequalem in
primo, & tertio arti-
culo, ordinataque arti-
culos huius questio-
nis ut tractetur in pri-
mis articulis de cau-
sa ex parte obiecti,
scilicet bonitate, &
cognitione; in tertio
de causa ex parte sub-
iecti: in quarto, ex
parte concomitantium
passionum. Iuxta ter-
tium autem modum
prius de rationibus
obiecti ex parte
rei: & deinde de con-
ditione communis ut-
riusque rationi forma-
li, scilicet bonitati &
similitudini, fuisse
tractandum. Et sic
tertius articulus de-
bit esse secundus,
cuius oppositum fa-
ctum fuit. Quinto,
quod sit sensus inten-
tus ab auctore.

In corp. ar.

¶ Circa quartum arti-
culum nihil occur-
rit pro nunc scriben-
dum.

hominibus habeant huiusmodi uirtutes secundum ha-
bitum completum, habent tamen eas secundum qua-
dam feminalia rationis, secundum quae, qui non ha-
bet uirtutem, diligit uirtuosum, tanquam suae natu-
rali rationi conformem.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum aliqua alia passionum anima sit causa amoris.

c. 1. com. 5.

AD QUARTVM sic proceditur. Vt quod aliqua
alia passio possit esse causa amoris. Dicit enim
Philos. in 8. Eth. *quod aliqui amantur propter dele-
ctationem, sed delectatio est passio quaedam, ergo ali-
qua alia passio est causa amoris.

c. 1. post me-
dium, co. 3.

¶ 2. Praet. Desiderium, quaedam passio est: sed aliquos
amamus propter desiderium quod ab eis expecta-
mus, sicut apparet in omni amicitia, quae est propter
utilitatem, ergo aliqua alia passio est causa amoris.

c. 1. & 2. r. 5.

¶ 3. Praet. Aug. dicit in 10. de * Trin. Cuius rei adipi-
scende spem quisque non gerit, aut tepide amat, aut
omnino non amat, quamuis quam pulchra sit, ui-
deat, ergo spes est etiam causa amoris.

SED CONTRA hoc est, quod oēs aliae affectiones
aīae ex amore causantur, ut Aug. dicit in 14. de ciu. * Dei.

RESPON. Dicendum, quod nulla alia passio est,
quae non supponat aliquem amorem, cuius ratio
est: quia omnis alia passio animae importat motum
ad aliquid, uel quietem in aliquo. Omnis autem
motus in aliquid, uel quies in aliquo, ex aliqua con-
naturalitate, uel coaptatione procedit, quae pertinet
ad rationem amoris: unde impossibile est, quod ali-

lis, sed in quantum est proprii bo-
ni impeditius: & propter hoc fi-
guli corrixantur adinucem, quia
seinuicem impediunt in proprio
lucro: & inter superbos sunt iur-
gia, quia seinuicem impediunt
in propria excellentia, quam con-
cupiscunt. & per hoc patet respon-
sio ad primum.

AD SECVNDVM dicendum, quod
in hoc etiam quod aliquis in al-
tero amat, quod in se amat, inue-
nitur bonum similitudinis secū-
dum proportionalitatem, nam
sicut se hēt alius ad hoc, quod in
eo amatur, ita ipse se hēt ad hoc,
quod in se amat, puta, si bonus can-
tor bonum amet scriptorem, attē-
ditur ibi similitudo proportio-
nis, secundum quod uterque habet
quod conuenit ei secundum suam artē.

AD IIII. dicendum, quod
ille, qui amat hoc, quo indiget,
habet similitudinem ad id quod
amat, sicut quod est potentia ad
actum, ut dictum est.

AD IIII. dicendum, quod secun-
dum eandem similitudinem po-
tentiae ad actum, ille qui non est
liberalis, amat eum qui est libera-
lis in quantum expectat ab eo ali-
quid quod desiderat, & eadem
ratio est de perseuerante in amici-
tia ad eum, qui non perseuerat:
utrobique enim uidetur esse ami-
citia propter utilitatem. Vel dicē-
dum, quod licet non omnes ho-
mines habeant huiusmodi uirtutes secundum ha-
bitum completum, habent tamen eas secundum qua-
dam feminalia rationis, secundum quae, qui non ha-
bet uirtutem, diligit uirtuosum, tanquam suae natu-
rali rationi conformem.

A qua alia passio aīae sit causa uniuersaliter omnis amoris:
contingit tū aliquid aliam passionem esse causam amoris
alicuius, sicut etiam unum bonum est causa alterius.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cum aliquis amat
aliquid propter delectationem, amor quidem ille
causatur ex delectatione: sed delectatio illa iterum cau-
satur ex alio amore praecedente. nullus enim delecta-
tur, nisi in re aliquo modo amata.

AD SECVNDVM dicendum, quod desiderium rei
alicuius semper praesupponit amorem illius rei: &
sic desiderium alicuius rei potest causa, ut res alia a-
metur, sicut qui desiderat pecuniam, amat propter
hoc eum, a quo pecuniam recipit.

B AD TERTIVM dicendum, quod spes causat uel auget
amorem, & hoc ratione delectationis, quia delecta-
tionem causat: & etiam ratione desiderii, quia spes
desiderium fortificat. non enim ita intente deside-
ramus, quae non speramus: sed tamen & ipsa spes est
alicuius boni amati.

QVAESTIO XXVIII.

De effectibus amoris, in sex articulis diuisa.

¶ Super Quaestione si-
gesimo octa. 2. articu-
lum primum.

DEINDE considerandum
est de effectibus amoris.
ET CIRCA hoc quaer-
untur sex.

- ¶ Primo, Vtrum unio sit effe-
ctus amoris.
- ¶ Secundo, Vtrum mutua inhaesio.
- ¶ Tertio, Vtrum ecstasis sit effe-
ctus amoris.
- ¶ Quarto, Vtrum zelus:
- ¶ Quinto, Vtrum amor sit pas-
sio laetitia amantis.
- ¶ Sexto, Vtrum amor sit causa
omnium, quae amans agit.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum unio sit effectus amoris.

AD PRIMVM sic proceditur.
Videtur, quod unio non
sit effectus amoris. Absentia n.
unioni repugnat: sed amor com-
patitur secum absentiam, dicit n.
Apost. ad Gala. 4. Bonum amula
mini in bono semper loquens de
seipso, ut gl. dicit, & non tantum
cum praesens sum apud uos, ergo
unio non est effectus amoris.

E ¶ 2. Praet. Omnis unio aut est per
essentiam, sicut forma unitur ma-
teriae, & accides subiecto, & pars
toti, uel alteri parti ad constitu-
tionem totius: aut est per simili-
tudinem uel generis, uel speciei,
uel accidentis, sed amor non cau-
sationem essentiae, alioquin nu-
quam haberetur amor ad ea, quae
sunt per essentiam diuisa: unionem
autem, quae est per similitudinem,
amor non causat, sed magis ab
ea causatur, ut dictum est, ergo
unio non est effectus amoris.

¶ 3. Praet. Sensus in actu fit sensu bi-

IN responsione ad
tertium primi ar-
t. quae. 2. 8. scito, quod si
si considerentur om-
nes unitates concu-
rentes ad amorem,
sic amor magis unit,
quam intellectio, quo-
niam causatiuus est
unionis realis, sed si
comparatur amor &
intellectio, secundum
illam solam unionem
quam facit formaliter,
sic intellectio magis
unit, quam amor,
iuxta illud Auert. in
tertio de Anima, Ma-
gis sit unum ex intel-
lectu & intellectu, q.
ex materia & forma.
Et ratio est illa, quae
arguendo in litera ta-
gitur: quia intellectus
in actu, est intellectus
in actu: amans autem
non est amatum in
actu. Tanto namque
maior est formalis
unio cognitionis,
quam amoris, quanto
maius est se esse ali-
quid, quam habere
se ad illud ut se. Intel-
lectio enim facit for-
maliter intellectum
esse rem intellectam
in actu: amor uero
non facit formaliter
amatum esse amatum,
sed ut amatum, & e-
conuerso, scilicet a-
marum ut amantem.
& hoc quod ad amo-
rem amicitiae. In amo-
re uero concupiscen-
tiae amor unit amato
ut alicui sui, scilicet
amatis: intellectio ue-
ro facit formaliter in-
tellectam rem in actu
esse aliquid intellige-
tis, unde cognitio ui-
detur magis unitiua
formaliter: amor aut
effe-

12. q. 20. ar. 1.
ad 3. & q. 60.
ar. 3. ad 2. Et
3. di. 27. q. 1.
ar. 1. & Dio.
4. le. 10.

q. 27. ar. 3. &
4.

effectiue: sed quia unio nota cōiter non est nisi realis, dicitur quod amor est vis unitiua, & quod est magis unitiua quod cognitio, quae omnia sunt vera, referendo ad unionē realem: & sunt uera, referendo ad effectus separatos a causis. Effectus nō formales a causis nō feceruntur, unde in litera non respōdetur argumento secundum unionē, quae est effectus formalis, sed preponitur amor secundum unionē finalem & effectibile, quae est realis: quasi diceret, quod licet formalis unio cognitio nis sit maior secundum se formali amoris unione, quia tñ sit in fra unionē similitudinis, minor est simpliciter unione amoris, claudente in sui latitudine unione realē.

In pa. 2. & c. in par. 1. declinando ad fin.

c. 6. circa fi. to. 1. & li. 2. retrat. c. 6.

e. 10. parum a prin. to. 3.

q. pr. ar. 3.

c. 3. post medium to. 5.

ad 2. arg. p. c.

le in actu, & intellectus in actu fit intellectiuium in actu, non autem amans in actu fit amatum in actu: ergo unio magis est effectus cognitionis, quam amoris.

SED CONTRA est, quod dicit Dion. 4. cap. de * diui. no. quod amor quilibet est uirtus unitiua.

RESPON. Dicendum, quod duplex est unio amatis ad amatum. Vna quidem s'm rem, puta, cum amatum praesentialiter adest amanti. Alia uero s'm affectum, quae quidem unio cōsideranda est ex apprehensione praecedente: nā motus appetitiuus sequitur apprehensionē. Cum autē sit duplex amor. scōcū piscētia, & amicitia, uterque procedit ex quadā apprehensione unitatis amati ad amantem: cum. n. aliquis amat aliquid, quasi concupiscēs illud, apprehēdit illud quasi pertinens ad suum bene esse. Similiter cum aliquis amat aliquē amore amicitiae, uult ei bonū, sicut & sibi uult bonum: unde apprehendit eum, ut alterum se, in-

quantū. s. uult ei bonum, sicut & sibi ipsi: & inde est, quod amicus dicitur esse alter ipse. Et Augu. dicit in 4. * Cōfess. Bene quidam dixit de amico suo, dimidium animae suae. Primam ergo unionem amor facit effectiue, quia mouet ad desiderandum, & quarendum praesentiam amati, quasi sibi conuenientis, & ad se pertinētis. Secundam autem unionem facit formaliter, quia ipse amor est talis unio, uel nex. unde Augu. dicit in 8. * De Trin. quod amor est quasi iunctura quaedam duo aliqua copulans, uel copulare appetens, amantē. s. & quod amatur. Quod. n. dicit copulans, refertur ad unionem affectus, sine qua nō est amor: quod uero dicit copulare intēdens, pertinet ad unionē realē.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod obiectio illa procedit de unione reali, quae quidem requirit dilectio sicut causam, desiderium uero est in reali absentia amati: amor uero & in absentia, & in praesentia.

AD SCVNDVM dicendum, quod unio tripliciter se habet ad amorem. Quaedam enim unio est causa amoris, & haec quidem est unio substantialis, quantum ad amorem, quo quis amat seipsum; quantum uero ad amorem, quo quis amat alia, est unio similitudinis, ut * dictum est. Quaedam uero unio est essentialiter ipse amor, & haec est unio s'm coaptationē affectus, quae quidem assimilatur unioni substantiali, in quantum amans se habet ad amatum, in amore quidem amicitiae, ut ad seipsum, in amore autem concupiscentiae, ut ad aliquid sui. Quaedam uero unio est effectus amoris, & haec est unio realis, quam amans quaerit de re amata, & haec quidem unio est secundum conuenientiam amoris. ut enim Philosophus dicit secundo * Polit. Aristophanes dixit, quod amantes desiderarent ex ambobus fieri unum: sed quia ex hoc accideret aut ambobus, aut alterum corrumpi, quaerunt unionem quae conuenit, & decet: ut scilicet simul conuersentur, & simul colloquantur, & in aliis huiusmodi coniungantur.

AD TERTIVM dicendum, quod cognitio perficitur per hoc, quod cognitum unitur cognoscenti s'm suā similitudinem: sed amor facit quod ipsa res, quae amatur, amanti aliquo modo uniatur, ut * dictum est: unde amor est magis unitiuius, quam cognitio.

ARTICVLVS II.

Vtrū mutua inhaesio sit effectus amoris.

AD SCVNDVM sic proceditur. Vt quod amor non causet mutua inhaesione, scilicet ut amans sit in amato, & econuerso. Quod enim est in altero, continetur in eo, sed non potest idē esse continens & contentum. ergo per amorem non potest causari mutua inhaesio, ut amatum sit in amante, & econuerso.

¶ 2. Praeterea. Nihil potest penetrare in interiora alicuius integri, nisi per aliquam diuisionem. sed diuide-re quae sunt secundum rem coniueta, non pertinet ad appetitum, in quo est amor, sed ad rationē. ergo mutua inhaesio nō ē effectus amoris.

¶ 3. Praeterea. Si per amorem amans est in amato, & econuerso, sequetur quod hoc modo amatum unia-tur amanti, sicut amans amato: sed ipsa unio est amor, ut * dictum est. ergo sequitur quod semper amans ametur ab amato, quod patet esse falsum. non ergo mutua inhaesio est effectus amoris.

SED CONTRA est, quod dicitur i. Ioan. 4. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Charitas autem est amor Dei: ergo eadem ratione quilibet amor facit amatum esse in amante.

RESPON. Dicendum, quod iste effectus mutuae inhaesione potest intelligi & quantum ad uim apprehensiuam, & quantum ad uim appetitiuam. Nam quantum ad uim apprehensiuam, amatum dicitur esse in amante, in quantum amatum immoratur in apprehensione amantis, secundum illud Philip. 1. Eo quod habeam uos in corde. Amans uero dicitur esse in amato secundum apprehensionem, in quantum amans non est contentus superficiali apprehensione amati, sed nititur singula quae ad amatum pertinent, intrinsecus disquirere. & sic ad interiora eius ingreditur, sicut de spiritu sancto, quod est amor Dei, dicitur i. ad Cor. 2. quod scrutatur etiam profunda Dei. Sed quantum ad uim appetitiuā, amatum dicitur esse in amante, prout est per quandam complacentiam in eius affectu, ut uel delectetur in eo, aut in bonis eius apud praesentiam, uel in absentia per desiderium tendat ipsum amatum per amorem concupiscentiae, uel in bona quae uult amato eius per amorem amicitiae, id quod ex aliqua extrinseca causa, sicut cum aliquis desiderat aliquid per alterum, uel cum aliquis uult bonum alteri per aliquod aliud, sed per complacentiam amanti interiorius radicata. unde & amor

¶ Super questionis uiginti octauae, articulum secundum.

In articulo secundum eiusdem uiginti octauae questionis aduerte tria, primo, quod quia amor in modo essendi per apprehensionem addit moram in amante, & percurtationem amati: ita quod non quaecumque apprehensio est effectus amoris, sed apprehensio quasi continua, & percurtata. Et ex prima conditione ponitur amatum in amante, ex secunda econuersio secundum apprehensionem. Secundo, quod in affectu commune est amori amicitiae & concupiscentiae, quod amatum constituitur in amante per complacentiam interiorius radicatum ipsius amati.

In eo enim quod complacet sibi interiorius amans de concupito, uel amico, in eo sunt, & hoc etiam respondent morae in apprehensione. Diuersimode autem amans constituitur in amato secundum utrumque e amorem, ut in litera dicitur: quia in concupiscentia constituitur in eo per affectum perfectae possessionis illius: in amicitia uero per affectum ad amicum & sua, ut ipse semet amicus: & ambo respondent percurtationi in apprehensione. Tertio, quod si hi modi mutuae inhaesione in affectu diligenter considerentur, uidebitur quod proportionales sunt: & quod sicut in apprehensione modo unica apprehensio secundum duas eius conditiones utrumque constituit, ut declarauimus: ita in amore. Amans quippe aliquid amore concupiscentiae amat illud alteri, siue ille alter sit ipsemet amans, siue alter. In hoc autem sunt duo, scilicet complacentia illius concupiti, alioquin non amaret: & affectatio habendi, utendique illo, & ex complacentia amatum in amante

In q. 66. ar. 1.

Lib. 9. ca. 3. & li. 2. ca. 4. & 6.

n. cor.

2. q. 1. ca. 2. & 3. q. 4. ad 4. q. 1. ar. 9. & 10.

Ar. 1.

c. 4. in dicitur ad fin.